

Nr 178**Utlåtande i anledning av väckta motioner om utbildning av radiotelegrafister.**

(1:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gorthon m. fl.* (I: 43) och den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Göteborg *m. fl.* (II: 125), har hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t efter skyndsamt utredning måtte förelägga riksdagen förslag rörande utbildning av radiotelegrafister.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen I: 43.

Över motionerna ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av *sjöfartsstyrelsen* och *överstyrelsen för yrkesutbildning* (Bilagor A och B).

Utskottet. Enligt gällande författningar skola handelsflottans fartyg av viss storlek vara utrustade med radiotelegrafinstallation och härför ombord finnas anställd minst en kompetent expeditör (radiotelegrafist). För denne kräves innehav av radiotelegrafistcertifikat, som utfärdas av telestyrelsen. Utbildning av radiotelegrafister sker dels vid den under telestyrelsen sorterande teleskolan i Stockholm, dels vid av Sveriges redareförening med tillstånd av telestyrelsen anordnade kurser i Göteborg. För båda slagen av kurser uttages en avgift av 1 000 kr. per elev. Det har visat sig att den nuvarande utbildningskapaciteten icke är tillräcklig och att betydande svårigheter uppstått att förse fartygen med svenska telegrafister. Detta har lett till den från beredskapssynpunkt icke tillfredsställande anordningen att ett stort antal utläningar måst anställas för här ifrågavarande befatning.

Såväl i motionerna som av *sjöfartsstyrelsen* har framhållits, att rekryteringsfrämjande åtgärder måste vidtagas för att säkra elevtillströmningen. Ett väsentligt led härvid vore att slopa den nu utgående elevavgiften. Vidare har ansetts att ett förläggande av telegrafistutbildningen till sjöbefälsskolorna skulle kunna skapa förutsättningar för att från dessa skolors rekryteringsområden fånga upp elever i ökad utsträckning.

Utskottet vill erinra om att statsmakterna sedan länge godtagit principen om avgiftsfrihet för undervisningen vid allmänna läroanstalter. Denna princip tillämpas bl. a. vid sjöbefälsskolorna, vilkas nautiska och maskintekniska undervisning har viss samhörighet med den som bedrivs vid förenämnda

kurser för utbildning av handelsflottans radiotelegrafister. Såvitt utskottet kunnat finna torde tillräckligt bärande skäl knappast föreligga att denna princip icke konsekvent genomföres även för dessa studerande.

Från såväl rekryterings- som utbildningssynpunkt har, såsom av det föregående framgår, i motionerna förslag väckts att flytta utbildningen av handelsflottans radiotelegrafister till sjöbefälsskolorna. I likhet med sjöfartsstyrelsen, som i ärendet samrått med telestyrelsen, samt överstyrelsen för yrkesutbildning anser utskottet skäl tala för att en utredning i denna fråga kommer till stånd. Utskottet tillstyrker därför motionerna.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 43 och II: 125, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t efter skyndsam utredning måtte förelägga riksdagen förslag rörande utbildning av radiotelegrafister.

Stockholm den 27 november 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Boman, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Fritz Persson, Per Jacobsson, Rikard Svensson, Bengtson, fru Wallentheim, herrar Söderberg och Mårtensson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, fröken Elmén, herrar Andreasson, Eliasson i Sundborn, Gustafsson i Uddevalla, Bohman, Eskel, Berg och Nelander.

Bilaga A

Till riksdagens statsutskott

Genom remiss den 24 maj 1962 har Kungl. Maj:t anbefallt sjöfartsstyrelsen att till riksdagens statsutskott avgiva utlåtande över de likalydande motionerna I: 43 och II: 125 om utbildning av radiotelegrafister.

Sjöfartsstyrelsen har i ärendet samrått med telestyrelsen, som förklarat sig till alla delar instämma i vad nedan anföres.

Jämlikt den av Sverige ratificerade 1948 års säkerhetskonvention, kapitel IV, regel 3, skall passagerarfartyg, oberoende av storlek, och lastfartyg med en bruttodräktighet av 1 600 registerton eller mera i princip vara utrustade med en radiotelegrafinstallation. Varje fartyg, som enligt regel 3 skall vara utrustat med en radiotelegrafinstallation, skall enligt regel 7 till sjöss ha minst en kompetent expeditör (radiotelegrafist). För tjänstgöring såsom radiotelegrafist på svenskt fartyg kräves innehav av 1:a eller 2:a klass radiotelegrafistcertifikat som utfärdas av telestyrelsen. Sådant certifikat erhålles efter godkända prov i ämnena morsetelegrafering, reglementen och instruktioner, trafikteknik, radioteknik med stationskännedom samt engelska. Undervisning i angivna ämnen lämnas för närvarande i kurser för radiotelegrafister vid den under telestyrelsen sorterande teleskolan i Stockholm. Samma utbildning erhålles sedan åtskilliga år tillbaka vid av Sveriges redareförening med tillstånd av telestyrelsen anordnade kurser i Göteborg. Kurstiden är vid teleskolan omkring 32 veckor och i redareföreningens kurs omkring 34 veckor. För båda slagen av telegrafistkurser uttages en avgift av 1 000 kronor per elev.

I detta sammanhang må framhållas, att radiotelegrafisterna på fartygen, jämte sina åligganden som radioexpeditörer, ofta fullgör en omfattande kontorstjänst. Detta har föranlett telestyrelsen och redareföreningen att i sina kurser meddela undervisning jämväl i ämnen av betydelse härför, såsom bokföring, maskinräkning och maskinskrivning. Det synes sjöfartsstyrelsen böra övervägas, om icke denna undervisning borde ytterligare utbyggas och omfatta jämväl sjöfartsinriktad författningskunskap, främst socialförfattningar, och allmän sjöfartskunskap. En sådan utvidgad utbildning torde väl rymmas inom en kurstid av ett läsår (39 veckor).

Årligen utexamineras i vardera kursen 25 å 30 elever. Därjämte tillföres handelsflottan i viss utsträckning telegrafister som erhållit sin utbildning inom marinen eller flygvapnet. Tillskott av telegrafister erhålles även av sådana som avlagt vederbörliga prov efter privatistundervisning (som regel per korrespondens).

Liksom fallet ofta är med befäl och manskap till sjöss i övrigt har tjänstgöringen som telegrafist för många blivit ett genomgångsyrke. Omsättningen inom denna personalkategori är stor. Den nuvarande utbildningskapaciteten är med hänsyn härtill icke tillräcklig och betydande svårigheter har uppstått att förse fartygen med svenska telegrafister. Detta har lett till att ett mycket stort antal utlänningar måst anställas som telegrafister på svenska fartyg. Ur beredskapssynpunkt kan denna ordning icke anses tillfredsställande.

I motionerna I: 43 och II: 125 har föreslagits, att utbildningen av radiotelegrafister skall ordnas efter samma linjer som utbildningen för det nautiska och maskintekniska befälet och att kurser för telegrafister skall anordnas vid alla eller vissa av sjöbefälsskolorna.

Sjöfartsstyrelsen, som närmare övervägt förslaget, har funnit följande skäl tala för en överflyttning av telegrafistkurserna till sjöbefälsskolorna.

Den förut nämnda icke-tekniska undervisningen är principiellt av samma natur som den som för närvarande meddelas vid sjöbefälsskolornas nautiska och maskintekniska undervisning. Efter en överflyttning skulle ett sambruk i undervisningshänseende beträffande angivna ämnen ävensom i fråga om ämnet engelska komma telegrafistutbildningen till godo. Å andra sidan skulle den utbildning i radiotelefoni, som nu frivilligt bedrivs av blivande nautiskt befäl vid sjöbefälsskolorna, underlättas efter en överflyttning dit av radio- och teleteknisk utbildning.

Behovet av den angivna utökningen beträffande antalet telegrafistelever ställer krav på tillgång till flera undervisningslokaler. En sådan utvidgning kan troligtvis lättare genomföras vid sjöbefälsskolorna med deras geografiska spridning än vid teleskolan i Stockholm, vars egentliga uppgift är att utbilda televerkets egen personal.

Emellertid måste beaktas att en utökning av utbildningskapaciteten ter sig meningslös, därest erforderlig elevtillströmning icke kan säkerställas. Det har förelegat svårigheter att anskaffa elever till de hittillsvarande telegrafistkurserna. Rekryteringsfrämjande åtgärder måste därför vidtagas, varvid ett väsentligt led är att slopa den nu utgående dryga elevavgiften. Telestyrelsen har dock naturligt nog ansett sig böra upprätthålla kravet på uttagande av avgifter för att kunna täcka åtminstone en del av de med kursverksamheten förenade kostnaderna. Vid en överflyttning av utbildningen till sjöbefälsskolorna, där kursavgifter icke uttages, blir det naturligt att avskaffa avgifterna även för telegrafistutbildningen.

Genom förläggande av telegrafistutbildningen till sjöbefälsskolor på flera håll i landet skapas förutsättningar för att från dessa skolors rekryteringsområden fånga upp elever i ökad utsträckning.

Ett särskilt skäl för en överflyttning av utbildningsverksamheten till sjöbefälsskolorna ligger däri, att en samhörighet förefinnes mellan telegrafistelever och andra elever vid skolorna med hänsyn till det gemensamma arbetsområdet, fartyget. För det kommande samarbetet är det värdefullt att elever för olika slags utbildning ombord tidigt lär känna varandras uppgifter.

Av väsentlig betydelse för en överflyttning är frågan om tillgång till erforderliga lokalutrymmen. Härvid må framhållas, att i anslutning till en av statsmakterna år 1959 beslutad omläggning av sjöbefälsskolorna (Kungl. Maj:ts stadga den 30 juni 1959 för sjöbefälsskolorna i riket) nya skolbyggnader färdigställdes eller planeras för tre av rikets fem sjöbefälsskolor. Vid de båda övriga skolorna har vissa om- och tillbyggnader skett. Då dessa moderniseringar av skolbyggnaderna fastställdes, kunde självfallet hänsyn icke tagas till utrymmen för telegrafistkurser. Såvitt nu kan bedömas, kommer för varje sådan kurs om 24—30 elever att krävas ett klassrum av normalstorlek, en telegraferingssal, utrymme med plats för fyra stationsbåsar (mot-svarande fartygsradiohytter i storlek) samt ett rum för elektrotekniska laborationer. Endast sistnämnda lokalutrymme finns för närvarande vid sjöbefälsskolorna. Enligt sjöbefälsskolestadgan åligger det vederbörande städer att enligt gjorda åtaganden tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler för nuvarande utbildning vid skolorna. Däremot kan icke skolstäderna enligt gällande bestämmelser åläggas att anordna lokaler även för eventuellt tillkommande telegrafistutbildning. Det erfordras således åtaganden från berörda städers förvaltningar för att utvidgning eller omändring av befintliga eller planerade lokaler, avsedda att inrymma även denna nya utbildningsverksamhet, skall kunna ske. Under förutsättning av medverkan från städernas sida synes emellertid lokalfrågorna ej komma att lägga avgörande

hinder i vägen för en överflyttning av telegrafistutbildningen till sjöbefälsskolorna.

I fråga om anslagsberäkningarna är påkallat med en uppräknig av de för ändamålet avsedda medlen. Härvid måste beaktas det inkomstbortfall som följer av ett slopande av elevavgifterna. Hänsyn måste även tagas till att kurskostnaderna, vilka i övrigt tidigare bestritts av telestyrelsen och av redareföreningen, vid en överflyttning till sjöfartsstyrelsen måste överföras på riksstaten. Ett ökat antal klasser för utbildning av telegrafister kommer vidare att medföra stegrade omkostnader. Även på materielsidan måste en kostnadsstegring uppkomma, därigenom att utrustning erfordras till flera skolenheter. Antalet radiohytter, laborationssatser m. m. kommer således att öka.

Sjöfartsstyrelsen har i anledning av remissen haft preliminära överläggningar med företrädare för telestyrelsen. Mellan de båda ämbetsverken har därvid fullt samförstånd förelegat i fråga om ett eventuellt överförande av telegrafistutbildningen till sjöbefälsskolorna. Beträffande formerna för undervisning och examination har man vid sammanträdet enats om följande principer.

Erforderlig radiomateriel och telegraferingsutrustning för undervisningen bör anskaffas av sjöfartsstyrelsen i samarbete med telestyrelsen. Då anskaffningskostnaden för utrustningen är stor, och då fråga här är om materiel, som på grund av den tekniska utvecklingen måste bytas ut relativt ofta, kan övervägas, om icke delar av utrustningen i någon form kan ställas till sjöbefälsskolornas förfogande av telestyrelsen mot fastställd ersättning, varigenom man får god möjlighet att fortlöpande hålla skolorna med tidsenlig utrustning.

Lärare för den ifrågasatta utbildningen vid sjöbefälsskolorna synes böra förordnas enligt gällande tillsättningsregler, därvid samråd med telestyrelsen skall ske i fråga om lärare i tekniska och trafikala ämnen. Det bör, liksom för närvarande, ankomma på telestyrelsen att verkställa examination för erhållande av telegrafistcertifikat ävensom att utfärda sådant certifikat. Elev har att vid sjöbefälsskola även undergå prövning i ämnen, som icke är av teknisk eller trafikala natur, och det bör åvila rektor för sådan skola att, med angivande av resultaten av den av telestyrelsen verkställda examinationen, lämna ett sammanfattande betyg över den avslutade telegrafistutbildningen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får sjöfartsstyrelsen tillstyrka bifall till den i motionerna I: 43 och II: 125 till 1962 års riksdag begärda utredningen om förslag rörande utbildning av radiotelegrafister.

I handläggningen av detta ärende har deltagit generaldirektören Widell, sjöfartsrådet Lindencrona, föredragande, och nautiske överinspektören Bratt. Stockholm den 27 september 1962.

C. G. WIDELL

G. Lindencrona

Ake Berg

*Bilaga B**Till riksdagens statsutskott, Stockholm*

Genom remiss den 22 maj 1962 har Kungl. Maj:t anmodat överstyrelsen för yrkesutbildning att avgiva utlåtande över till riksdagen ingivna två likalydande motioner I: 43 och II: 125 om utbildning av radiotelegrafister.

Överstyrelsen delar motionärernas uppfattning, att utbildningen av radiotelegrafister för handelsflottan är otillfredsställande ordnad och att denna liksom utbildningen för övrigt sjöbefäl bör ske i statlig regi.

Huruvida det är möjligt att inom sjöbefälsskolornas nuvarande lokalresurser förlägga utbildningen till dessa kan överstyrelsen icke uttala sig om. Överstyrelsen förordar, att frågan närmare utredes och att om därefter anses möjligt och lämpligt, utbildningen av handelsflottans radiotelegrafister får förläggas till sjöbefälsskolorna. Stockholm den 17 oktober 1962.

CARL SÖDERQVIST

Nils Kaby